

KULINÁRSKA LEXIKA V ŠPORTOVOM DISKURZE
Bc. Katarína Krátka

Katedra rusistiky FF UKF, ŠVOUČ 2022 Ruská filológia
prof. PhDr. Jana Sokolová, CSc.

Abstrakt

Úlohou našej práce bol opis a výklad vybraných stránok uplatňovania kulinárskej lexiky vo sfére športu. Potvrdenie alebo vyvrátenie vopred stanovených hypotéz. Práca sa člení na úvod, dve hlavné kapitoly, záver a prehľad literatúry. Výsledkom práce je vyvodenie odpovedí na nami stanovené domnienky.

Kľúčové slová: lexika, kulinárska lexika, diskurz, športový diskurz.

OBSAH

ÚVOD	4
1 VÝCHODISKOVÉ POJMY A TERMÍNY	6
1.1 Lexika	6
1.2 Kulinárska lexika	8
1.3 Diskurz	11
1.4 Športový diskurz	12
2 KULINÁRSKA LEXIKA A ŠPORTOVÝ DISKURZ	17
2.1 Kulinárska lexika v športovom diskurze – semaziologický aspekt.....	20
2.2 Kulinárska lexika v športovom diskurze – onomaziologický aspekt	21
ZÁVER	25
LITERATÚRA	28

ÚVOD

Pod pojmami gastronómia alebo šport si väčšina z nás predstaví niečo príjemné. Gastronómiu si asociujeme s jedlom, niečím chutným čo v nás vyvoláva pocit radosti a napokon pocit uspokojenia. Známy je fakt, že počas fyzickej námahy sú v našom tele produkované endorfíny, nazývané tiež hormóny šťastia. Keď sa pozrieme na tieto dva, na prvý pohľad celkom odlišné pojmy hlbšie, zistíme, že sú navzájom veľmi úzko prepojené. Gastronómia sa v živote človeka nenachádza na poslednom mieste. Práve z potravy získavame všetok stavebný materiál pre naše telo, pre jeho rozvoj, fungovanie a obnovu. Športom podporujeme svoje zdravie a to nielen fyzické, ale aj psychické. S týmito pojmami teda súvisia faktory, ktoré robia náš život krajším, šťastnejším, príjemnejším.

Ambíciou predkladanej práce je (a) identifikovať javy systémovej a sociolingvistickej lexikológie; (b) uplatniť vybrané princípy stavby a fungovania lexiky súčasného ruského a slovenského jazyka, (c) analyzovať získané informácie o teoreticko-metodologickom rámci pragmatickej lingvistiky a lexikológie, (d) aplikovať poznatky syntetickej pragmatickej lexikológie súčasného ruského a slovenského jazyka a (e) prezentovať výsledky individuálnej práce.

V práci budeme rozlišovať tri typy pohľadov na jazykové fakty: syntax, sémantiku a pragmatiku. Sústreďme sa na identifikovanie a interpretáciu jazykových prostriedkov a ich funkčných vlastností. Budeme rozlišovať medzi systémovými a funkčnými vlastnosťami lexikálnych jednotiek. Citlivo budeme evidovať oscilovania medzi pravidelným a nepravidelným, systémovým a nesystémovým, prediktabilným a neprediktabilným, uzuálnym a inovatívnym.

Pri koncipovaní práce budeme uplatňovať nasledovný postup:

1. formulovanie nosnej témy práce;
2. štúdium odbornej literatúry;
3. formulovanie hypotéz, ktoré považujeme za východisko našej práce, od ktorých sa budú odvodzovať výsledky a záver práce;
4. práca s vyexcerpovaným materiálom;
5. vypracovanie textu práce.

Téma práce sa vzťahuje na uplatňovanie lexikálnych prostriedkov z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie v športovom diskurze. Športový diskurz zúžime výhradne na texty športovej publicistiky, takže v centre nášho záujmu bude verbálny priestor venovaný komentovaniu športového diania v článkoch ruskej a slovenskej periodickej tlače. To znamená, že sa sústreďme na komunikačnú sféru písaných publicistických textov v dvoch kódach: v ruštine a slovenčine.

Cieľom práce bude opis a výklad vybraných stránok uplatňovania lexiky charakteristickej pre určitý komunikačný register (v našom prípade – kulinárskej lexiky) v „cudzej“ komunikačnej sfére (v našom prípade – vo sfére športu).

Metodologické východiská analýzy jazyka publicistického textu bude tvoriť teória komunikačného registra s akcentáciou športového a kulinárskeho komunikačného registra, využívanie induktívno-deduktívneho spôsobu uvažovania a prezentácia, ktorá je v priesečníku modifikovaného informačného, opisného a výkladového postupu.

Hypotéza 1 – lexikálne prostriedky z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie sa v športovom diskurze uplatňujú vzhľadom na ich početnosť vo fragmentárnom počte.

Hypotéza 2 – výrazová funkcia lexikálnych prostriedkov z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie je v textoch športovej publicistiky aktualizáčnajú alebo intenzifikačná.

Hypotéza 3 – kulinársky lexikálny a paremiologický fond ruského a slovenského jazyka v športovom diskurze vykazuje tzv. favorizované jednotky.

Teoretickými zdrojmi budú vedecké a odborné publikácie teoretikov jazykovedy, ktorí sa zaoberajú problematikou lexikálnej zásoby jazykov, štylistikou textov, prenesenými významami (najmä metaforou) a pod. Spomenieme napríklad D. N. Aruťunovú, F. Čermáka, J. Dolníka, J. Mistríka, G. Lakoffa a M. Johnsona, M. Ološtiaka, O. Orgoňovú, A. Bohunickú, D. Slančovú a i.

Materiálovú databázu budú tvoriť doklady z novinových článkov športových rubriek a zo Slovenského národného korpusu – verzia prim-9.0-public-sane, keďže v reprezentatívnej miere a vzorke zachytáva prehovory uplatňované v rámci písomnej komunikácie. Doklady budeme používať výhradne s cieľom exemplifikácie, a nie ako východisko kvantitatívnych analýz. Umožňujú prezentovať funkčné spektrum príslušných jazykových prostriedkov a verifikovať lexikologické teoretické znalosti prostredníctvom diskurzívnych realizácií lexikálnych jednotiek.

V horizontálnom členení sa práca bude členiť na úvod, dve hlavné kapitoly, záver a prehľad literatúry. Prvá kapitola pojednáva o východiskových pojmoch a termínoch, ktoré sme považovali za kľúčové. Z týchto pojmov vychádza aj téma našej práce. Zamerali sme sa na ich objasnenie, fungovanie a vzájomné prepojenie. V druhej kapitole sa podrobnejšie venujeme uplatňovaniu kulinárskej lexiky v športovom diskurze. Uvádžeme časť získaných príkladov tohto druhu lexiky v komunikačnej sfére športu. Systematizáciou z hľadiska semaziologického a onomaziologického sme lexikálny materiál vytriedili a zoradili, čo nám vytvorilo podmienky k jeho analýze a nasledovnému vyhodnoteniu. V závere práce odpovedáme na hypotézy a predkladáme výsledok našej práce.

1 VÝCHODISKOVÉ POJMY A TERMÍNY

K východiskovým pojmom a termínom, na ktoré sa sústredíme je (a) lexika a kulinárska lexika a (b) diskurz a športový diskurz. Ilustračné príklady budeme uvádzať v ich lexikografickom a korpusovom spracovaní. Výber lexikálnych jednotiek sa bude vzťahovať na sféru gastronómie a športu.

1.1 Lexika

Lexika je pomenovanie pre lexikálnu zásobu jazyka, resp. pre lexikálnu úroveň jazyka. Ich štúdiom sa zaoberá lexikológia. Z pohľadu jazykových jednotiek sa tiež hovorí o **lexikóne** ako štruktúrovanom súbore všetkých lexikálnych jednotiek určitého jazyka. Termín *lexikón* J. Dolník (1993) používa na označenie lexikálnej zásoby cieľového a východiskového jazyka. Uvádza zovšeobecnený model rozličných typov lexikónov, pričom špecifikuje ich vzájomné vzťahy:

- lexikón A predstavuje celú sústavu lexikálnych jednotiek, ktorými disponuje celé jazykové spoločenstvo;
- lexikón B₁ znamená lingvistický opis sústavy lexikálnych jednotiek materinského jazyka;
- lexikón B₂ je zameraný na opis sústavy lexikálnych jednotiek cudzieho jazyka;
- lexikón B₃ je jazykovedným obrazom konfrontovaných lexík materinského a cudzieho jazyka, t. j. zhôd a rozdielov v skúmaných jazykoch;
- lexikón B₄ zahŕňa didakticky spracovanú sústavu lexikálnych jednotiek;
- lexikón C predstavuje sústavu lexikálnych jednotiek uložených v lexikálnej resp. sémantickej pamäti používateľov jazyka (Dolník, 1993, s. 152).

Lexikón ako súhrn lexikálnych jednotiek, ktoré sú uložené v ľudskom mozgu a tvoria jazykové vedomie, sa nazýva *mentálny slovník* a v súčasnosti je jedným z centrálnych pojmov kognitívnej lingvistiky.

Lexikálnu zásobu jazyka tvoria lexikálne jednotky (lexémy). Sú to bilaterálne znakové jazykové jednotky realizované ustálenou formou tvorenou skupinami hlások s hraničnými signálmi (pauzami a slovným prízvukom) a relatívne ustáleným obsahom. V *Lexikológii slovenčiny* (2011) sa uvádza: „**Obsah slova** sa skladá z **významu + mimovýznamových prvkov**. Pri užšom vymedzení významu (ako semémy) k mimovýznamovým prvkom patria jednak kategoriálne komponenty lexikálno-gramatickej povahy z najvyššej abstrakčnej úrovne štruktúry pomenovania (*predmetnosť, procesualnosť, vlastnosť, okolnosť* a ich subkategoriálne určenia), jednak sekundárne významové prvky, **implikáty**, ktoré sa podieľajú na odvodzovaní nových významov slova, ale v samotnom význame nie sú relevantné, a preto nepatria do „jadra významu“ (semémy) ani do širšieho významu.“ (Orgoňová – Bohunická, 2011, s. 19).

Lexikálne jednotky z pohľadu štruktúry sú:

- jednoslovné lexikálne jednotky, tiež lexémy, slová;
- viacslovné lexikálne jednotky, tiež združené pomenovania;
- ustálené slovné spojenia, tiež frazeologické spojenia, frazémy.

Základnou vlastnosťou lexikálnej zásoby je jej systémová organizácia. Pri opise systémových vzťahov v lexikálnej zásobe sa využívajú dva postupy:

Zoskupenia lexikálnych jednotiek, ktoré vzišli z týchto teoretických postupov sa nazývajú lexikálne paradigmy.

Semaziologická lexikálna paradigma sa uplatňuje v rámci polysémickej lexikálnej jednotky, polysémického (viacvýznamového) slova. Štruktúru polysémického slova sa skladá zo základného (priameho) významu a z tzv. odvodených významov, ktoré sa konštituovali v procesoch *sémantickej derivácie*. Rozlišujú sa dva základné typy *sémantickej derivácie*:

- **metaforický prenos**, ktorý vzniká „prenášaním časti významu (významového komponentu) zo základového významu do odvodeného, a to do pozície určovaného (nadradeného) prvku významu (Orgoňová – Bohunická, 2011, s. 22), napríklad:

kaša: 1. varené polotuhé (mliečne) jedlo;
2. redšia hmota podobná kaši (*Krátky slovník slovenského jazyka*, 2020, s. 251).

каша: 1. кушание из сваренной или запаренной крупы;
2. то же, что месиво (разг.);¹
3. нечто беспорядочное, путаница (разг.); (*Толковый словарь русского языка*, 2008, с. 330).

Ako vidieť, základný význam oboch lexém sa týka pomenovania pokrmu (porov. slová *jedlo*, *кушание*, ktoré sú v interpretačnej časti, vo výklade priameho významu. Odvodený význam sa už nevzťahuje na pokrm, ale na akúkoľvek hmotu, ktorá je *kaši/кашу* podobná na základe svojej konzistencie.

- **metonymický prenos**, ktorý je založený na takom obsahovom vzťahu, „pri ktorom sa v rámci významového odvodzovania (sémantickej derivácie) prenáša celý základový význam do odvodeného významu, a to do pozície určujúceho (podradeného) člena (c. d., s 22). Napr.

sviečkovica: najjemnejšia časť (hovädzieho) mäsa od chrbta;
jedlo z tohto mäsa (*Krátky slovník slovenského jazyka*, 2020, s. 715);

кофе: 1. зёрна (семена) кофейного дерева;
2. напиток из таких молотых зёрен, а также суррогат такого напитка (*Толковый словарь русского языка*, 2008, с. 373).

V záverečnom zápase turnaja Slovensko zvíťazilo nad Kanadou 2:1. ≈ V záverečnom zápase turnaja slovenskí hokejisti zvíťazili nad kanadskými hokejistami 2:1. Súčasťou metonymického prenosu je aj použitie symbolu namiesto symbolom označovaného javu, napr. *Nemám v úmysle poviesť kopačky na klínc.* ≈ *Nemám v úmysle ukončiť futbalovú kariéru.*

Onomaziologická lexikálna paradigma je zoskupenie lexikálnych jednotiek, ktoré sa vzťahujú na spoločný pojem a navzájom sa odlišujú špecifickými komponentmi. Vzniká, keď k obsahu, ktorý chceme vyjadriť, priradíme možné formy, teda pomenovania (Orgoňová – Bohunická, 2011, s. 20).

Medzi lexikálnymi jednotkami v rámci onomaziologickej lexikálnej paradigmy sa uplatňujú nasledovné vzťahy:

- **hyperonymia a hyponymia** je pojmový vzťah nadradenosti (hyperonymia) a podradenosti (hyponymia), napr. *chut'* – *sladká, slaná, kyslá, horká*; *общественное питание* – *бюфет, кафе, столовая, ресторан*;
- **synonymia** je sémantický vzťah ekvivalencie medzi formálne odlišnými plnovýznamovými jednotkami, napr. *jedlo* – *pokrm*; *bežať* – *utekať*; *пицца* – *еда* – *снeдь*;
- **antonymia** je sémantický vzťah protikladnosti medzi formálne odlišnými, resp. slovotvorne realizovanými plnovýznamovými jednotkami, napr. *dobrý* – *zlý*, *dobrý* – *nedobrý*; *атака* – *контратака*; *пресный* – *солёный*;

¹Ср. *месиво* – полужидкая смесь, то, что перемешано в вязкую массу (*Толковый словарь русского языка*, 2008, с. 441).

- **paronymia** sa vymedzuje ako formálne-sémantický vzťah medzi slovami, ktoré sú podobné po stránke formy a po stránke obsahu sú buď čiastočne podobné ale výrazne odlišné, napr. *herný* – *hrový*; *адресат* – *адресант*; *продуктивный* – *продуктовой*.

Porovnajme:

herný: 1. súvisiaci s hrou ako športovou činnosťou aj ako činnosťou spojenou so zábavou;
2. určený, využívaný na hranie (v herni); (*Slovník súčasného slovenského jazyka*, 2011, s. 75);

hrový: 1. súvisiaci s hrou, s hraním sa; používaný pri hre, pri hrách; vykonávaný činnosťou pripomínajúcou hru (c. d., 2011, s. 192).

Každý člen paronymickej dvojice sa vyznačuje kolokabilitou, ktorá sa prejavuje ako spôsobilosť vytvárať slovné spojenia – kolokácie. Porovnajme adjektívno-substantívne slovné spojenia s lexémami *herný* a *hrový* ako sú zachytené v textoch *Slovenského národného korpusu* (verzia: prim-9.0-public sane):

herný/herná/herné (*akcie, aktivita, aplikácie, cvičenia, činnosť, disciplína, dizajn, esá, eufória, forma, gigant, hľadisko, intuícia, istina, istota, kondícia, koncept, konfrontácia, konzola, krč, kríza, kvalita, ľahkosť, mizéria, možnosti, nárast, nasadenie, notebook, oblasti, paradox, pauza, pohoda, prax, prejav, prevaha, priemysel, priestory, príležitosť, prvky, režim, rytmus, scéna, sebavedomie, segmenty, sektor, sila, situácie, skupiny, schopnosti, skúsenosti, spôsob, stabilita, stránka, stroj, sústredenie, systém, štatistika, štýl, trend, umenie, úpadok, úroveň, útlm, videá, výkony, výpadok, vyspelosť, vzostup, zostavy, žáner a i.*);

hrový/hrová/hrové (*aktivity, cvičenia, činnosti, dopoludnie, charakter, fenomén, folklór, forma, inštrukcia, interakcia, kontakt, model, momenty, nálada, náplň, nároky, partner, piesne, popoludnie, postupy, predpoklady, prejav, priestor, princíp, prístup, prvky, scéna, situácie, skupiny, súboj, symbolizácia, štruktúry, vek, vyučovanie, terapia, turnaj, zamestnanie a i.*),
Ako vidieť, v prieniku kolokabilit oboch lexém sú slová: *aktivita, cvičenie, činnosť, forma, prejav, priestor, prvok, scéna, situácia, skupina*.

- **homonymia** je vzťah medzi dvoma lexikálnymi jednotkami, ktoré sú totožné z hľadiska formy a úplne odlišné z hľadiska svojho obsahu, napr. *raketa*¹ – ‘konštrukcia na lietanie prekonávajúca reaktívnym motorom odpor prostredia a gravitáciu’; *raketa*² – ‘športové náčinie oválneho tvaru slúžiace na odrážanie lopty pri tenise’ (*Krátky slovník slovenského jazyka*, 2020, s. 603); *очковый*¹ – *относящийся к очкам*; *очковый*² – *относящийся к очку* (*Толковый словарь русского языка*, 2008, c. 606).

1.2 Kulinárska lexika

Kulinársku lexiku tvorí súbor lexikálnych prostriedkov, ktoré pomenúvajú javy spojené s kuchárskym sektorom (s prípravou a konzumáciou jedla) – s gastronómiou. V ruštine sa používa aj pomenovanie *кулинарная лексика*, aj pomenovanie *гастрономическая лексика*.

Lexéma **kulinársky** v súčasnej slovenčine označuje: súvisiaci s kulinárstvom, s kuchárskym umením, súvisiaci s kulinárom, odborníkom v kuchárskej oblasti; vytvorený kulinárom (*Slovník súčasného slovenského jazyka*, 2011, s. 846).

Lexémy *kulinárstvo*, *kuchárstvo* a *gastronómia* sú vo vzťahu čiastočnej synonymie. Porovnajme:

kulinárstvo znalosť potravín a pochutín a ich používanie pri príprave pokrmov; umenie prípravy jedál, kuchárske, kulinárske umenie (*Slovník súčasného slovenského jazyka*, 2011, s. 847);

kuchárstvo: 1. odbor zameraný na prípravu jedál v zariadeniach verejného stravovania, v hoteloch, reštauráciách a pod., zamestnanie kuchára;

2. znalosť prípravy a úpravy jedál, štýl servírovania a konzumácie (c. d., s. 843);

- gastronómia:** 1. súhrn vedomostí o príprave jedál a kultúre stolovania, kuchárske umenie;
2. odbor zaoberajúci sa reštauračnými službami, pohostinstvo, pohostinné služby (*Slovník súčasného slovenského jazyka*, 2006, s. 1053);

Kulinárstvo, kuchárstvo, gastronómia tvorí dôležitú súčasť dejín národov. Strava a stravovanie je dedičstvom jednotlivých národov, možno ich považovať za charakteristický znak toho alebo iného etnika. Podľa K. Kompasovej (2021, s. 3) „je jedným z najdôležitejších znakov našej národnej identity“. Tematicky sa reflektuje v početných prísloviach a porekadlách, napr.:

Bez práce nie sú koláče. – Čí chlieb ješ, toho pieseň spievaj. – Čo sa doma navarilo, nech sa doma zje. – Čo si si navaril, to si aj zjedz. – Hlad je najlepší kuchár. – Jedz chlieb a pi vodu, neprídeš na chudobu.

Аппетит приходит во время еды. – Дома ешь, что хочешь, а в гостях, что дают. – Ешь с голоду, а люби смолоду. – За общим столом еда вкусней. – Кашу маслом не испортишь. – Какой едок, такой и работник.

Vráťme sa ku kulinárskej lexike. Ako sme spomínali, kulinárska lexika je spojená so stravovaním. Stravovaním uspokojujeme hlad a smäd, ktoré patria medzi primárne ľudské potreby. V súvislosti s uspokojovaním primárnych ľudských potrieb sa používa jazyk, s ktorým každodenne prichádzajú do styku všetci členovia každej lingvosociety bez ohľadu na ich rozdielne sociolingvistické diferenciacie (vek, záujmy, profesia). Kulinárska lexika teda predstavuje bežný typ komunikácie a je súčasťou komunikačnej sféry nazývanej bežný každodenný život (Kmeťová, 2017, s. 14).

V oblasti kulinárstva (kuchárstva a gastronómie) možno v slovenčine a ruštine vyčleniť nasledujúce onomaziologické lexikálne paradigmy:

Onomaziologická paradigma pomenovaní **osôb pracujúcich vo sfére kulinárstva:**

- *kuchár, šéfkuchár, údenár, asistent výživy, barman, cukrár, mäsiar, pizzér, pekáč, a i.;*
- *повар, пекарь, пиццмейкер, фуд-стилист, шеф-повар, шоколатье, сомелье, и др.*

Onomaziologická paradigma pomenovaní **potravín:**

- I. Produkty rastlinného pôvodu:
 - i) Obilniny a výrobky z nich: *pšenica, žito, jačmeň, ovos, kukurica, pohánka, ryža;*
 - ii) Ovocie: *jablko, hruška, čerešňa, višňa, slivka, broskyňa, marhuľa, ringlota;*
 - iii) Zelenina: *listový šalát, hlávkový šalát, špenát, paradajka, paprika, feferónka;*
 - iv) Plody: *čučoriedka, brusnica, čierne ríbezle, červené ríbezle, biele ríbezle, egreš;*
 - v) Hríby: *dubák, bedľa, kuriatka, šampiňóny, hliva ustricová, masliak, kozák, hl'uzovka;*
 - vi) Orechy: *lieskový orech, vlašský orech, kešu orech, para orech, makadamový orech;*
 - vii) Semená: *slnečnicové, tekvicové, sezam, chia, ľan, horčičné semená, konopné;*
 - viii) Strukoviny: *kukurica, hrach, fazuľa, cicer, šošovica, bôb, sója, hrachor, lupina;*
 - ix) Oleje: *olivový, repkový, palmový, slnečnicový, ľanový, tekvicový, kokosový a i.;*
- II. Produkty živočíšneho pôvodu:
 - i) Mliečne výrobky: *maslo, syr, mlieko, tvaroh, jogurt, smotana, nátierka, bryndza;*
 - ii) Vajcia
 - iii) Mäso: *hovädzina, kuracina, bravčovina, divina, tel'acina, jahňacina;*

- iv) Ryby a dary mora: *zubáč, jeseter, kapor, losos, pstruh, štika, homár, krab* a i.;
- I. Produkty rastiteľného pôvodu:
 - i) Zrnové a múčny produkty: *pečенье, булочка, рогалик, пирог, кекс, лепёшка*;
 - ii) Фрукты: *ананас, апельсин, арбуз, банан, виноград, вишня, гранат, грейпфрут*;
 - iii) Овощи: *артишок, баклажан, брокколи, брюква, брюссельская капуста, лук*;
 - iv) Ягоды: *алыча, барбарис, брусника, голубика, ежевика, земляника, ирга*;
 - v) Грибы: *белый гриб, волнушка, груздь, лисичка, маслята, подберезовик*;
 - vi) Орехи: *арахис, бразильский орех, грецкий орех, каштан, кедровый орех*;
 - vii) Семена: *льняные, семена подсолнечника, тыквенные, арбузные, семена чиа*;
 - viii) Злаки и бобовые: *амарант, бобы, горох, гречиха, кукуруза, овес, просо*;
 - ix) Масла: *подсолнечное, оливковое, кунжутное, льняное, кукурузное* и др.;
- II. Produkty živočíšného pôvodu:
 - i) Молочные продукты: *сливки, кефир, йогурт, сметана, творог, сыр*;
 - ii) Яйца
 - iii) Мясные продукты: *баранина, говядина, гусяное мясо, индейка, свинина, фарш*;
 - iv) Рыба и дары моря: *анчоусы, горбуша, ерш, жерех* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **ingrediencií**:

- *sol', cukor, korenie (čierne, nové, zelené, červené), zázvor, muškátový orech, rasca* a i.;
- *сахар, соль, винегрет, приправы, специи, базилик, имбирь, тмин, розмарин* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **jedál**:

- i) Jedlo všeobecne: *jedlo, pokrm, strava, obživa, výživa, raňajky, obed, olovrant*;
- ii) Hlavné jedlá: *sviečkovica, guláš, rizoto, francúzske zemiaky, palacinky, perkelt*;
- iii) Prílohy: *ryža, zemiaky (pečené, varené, opekané, kaša), fučka, pohánka, pšeno*;
- iv) Polievky: *boršč, vývar, kapustnica, guláš, hráškový krém, kulajda, cesnačka*;
- vi) Dezerty: *múčnik, krémeš, štrúdl'a, koláč, zákusok, torta, medovník, bábovka* a i.
- i) Еда вообще: *пища, еда, блюдо, кушанье, питание, стол, завтрак, ужин*;
- ii) Основное/второе блюдо: *котлеты, каша, плов, голубцы, омлет, шашлык*;
- iii) Гарниры: *печёный картофель, картофельное пюре, рис, паста, киноа*;
- iv) Супы: *рассольник, солянка, шурпа, окрошка, ботвинья, таратор, уха*;
- v) Десерты: *торты, кексы, пироги, конфеты, мороженое, печенье, пудинги* др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **výrobov**:

- i) Mäsové a rybacie: *údenina, šunka, salám, klobása, slanina, tlačienka, jaternica*;
- ii) Mliečne: *oštiepok, parenica, korbáčiky, balkánsky syr, nátierka, jogurt, bryndza*;
- iii) Trvanlivé: *čalamáda, kyslé uhorky, kompót, kečup, pretlak, horčica, med*;
- iv) Sladkosti: *cukríky, keksík, tyčinka, lízanka, čokoláda, bonboniéra, piškóty* a i.;
- i) Мясные и рыбные: *колбаса, ветчина, бекон, копчёная рыба, треска*;
- ii) Молочные: *йогурт, кефир, взбитые сливки, сыр плавленый, сметана*;
- iii) Изделия длительного хранения: *макароны, сухое печенье, крекер, компот*;
- iv) Сладости: *пирожное, торт, конфеты, печенье, шоколад, пряник, кекс* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **nápojov**:

- Nealkoholické: *voda, limonáda, džús, káva, čaj, mlieko, minerálna voda, ovocná šťava*;
- Alkoholické: *pivo, víno, koňak, likér, vodka, medovina, šampanské, kokteil* a i.;
- Безалкогольные: *вода, чай, какао, кофе, лимонад, сок, компот, газированная вода*;
- Алкогольные: *водка, вино, пиво, бренди, виски, джин, квас, ром, бурбон* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **prístrojov na prípravu jedál**:

- *varič, sporák, rúra, mikrovlnná rúra//mikrovlnka, chladnička, mraznička* a i.;
- *электрическая плита, чайник, микроволновая печь, духовка, миксер* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **nádob na prípravu jedál:**

- *hrniec, pekáč, panvica, tlakový hrniec, rajnica, forma na pečenie, jenská misa* a i.;
- *кастрюля, горшок, кастрюля скороварка, фритюрница, противень* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **nádob na podávanie jedál:**

- *tanier, hlboký tanier, plytký tanier, prikrývka, miska, misa, tácka, podnos, riad* a i.;
- *тарелка, десертная тарелка, блюдо, миска, салатник, супница, салатница* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **nástrojov a náčinia:**

- *nôž, lyžička, vidlička, varecha, naberačka, žuفاňa (hovor.), stierka, strúhadlo* a i.;
- *вилка, чайная/столовая ложка, нож, чеснокодавилка, веник весы, воронка* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **procesov prípravy jedál:**

- *variť, dusiť, smažiť, piecť, opekať, vyprážať, údiť, soliť, zohriať, pasírovať* a i.;
- *отваривание, тушение, запекание, приготовление на пару, жарка/жарение* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **procesov konzumovania jedál:**

- *jesť, hltáť, žuť, prežívať, preglgáť, piť, hrýzť, zhltnúť, hltáť, zjesť, mlaskať* a i.;
- *есть, кушать, съедать, питаться, жевать, глотнуть, глотать, упиваться* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **fyziologicalkých stavov človeka:**

- *hladný, lačný, sýty, najedený, nasýtený, podvyživený, intolerantný, alergický* a i.;
- *голодный, алкавший, бесхлебный, сытый, наевшийся, раскормленный, сыт* и др.

Onomaziologická paradigma pomenovaní **vlastností pokrmov:**

- *varený, dusený, údený, konzervovaný, mrazený, slaný, sladký, teplý, studený* a i.;
- *варёный, отварной, тушёный, копчёный, солёный, сладкий, кислый, горячий* и др.

Človek každodenne prichádza do kontaktu so sférou gastronómie. To podmieňuje bohatosť a rozmanitosť slovnej zásoby z tejto sféry. Kulinárska lexika obsahuje množstvo lexikálnych jednotiek. Tie sa zoskupujú do onomaziologických lexikálnych paradigiem, v rámci ktorých sa uplatňujú rôzne vzťahy. V slovenskom aj v ruskom jazyku možno vyčleniť niekoľko obsiahlych onomaziologických lexikálnych paradigiem ktoré svedčia o jazykovej pestrosti lexiky z oblasti kulinárstva.

1.3 Diskurz

Diskurz je dnes jedným z najintenzívnejšie používaných termínov v humanitných a sociálnych vedách i politických a mediálnych kruhoch (Dubelová, 2013, s. 45). Zároveň je tiež jedným z tých pojmov, ktoré sa vzpierajú jednoznačnej definovateľnosti. Je to tým, že na jednej strane anticipuje používanie jazyka v zmysle rečového prejavu a textu, na druhej strane je spätý so sociálnou praxou používania jazyka.

Z pohľadu textovej lingvistiky sa najčastejšie uvádzajú tri typy definovania diskurzu:

1. diskurz je „niečo nad vetou“;
2. diskurz predstavuje aktuálne používanie jazyka v komunikácii;
3. diskurz prezentuje používanie jazyka v kontexte, v spojení so sociálnou praxou.

Ako perspektívne sa ukazuje spojenie funkčnej a formálnej stránky diskurzu, t. j. posudzovanie diskurzu ako sekvencie prepojených viet/výpovedí (formálna stránka), pomocou ktorých produktor/hovoriaci komunikuje s recipientom (funkčná stránka).

1.4 Športový diskurz

Športový diskurz ponímame v zmysle komunikačnej sféry športu.

Šport je multidimenzovaný fenomén, ktorého súčasný spoločenský a kultúrny význam bežné ani špecializované slovníkové definície a v podstate ani základná definícia z čl. 2 Európskej charty o športe nezachytávajú v úplnosti. (Slančová, 2018, s.109). Pod pojmom šport sa spravidla rozumie „(organizovaná) činnosť vykonávanú na posilnenie telesnej kondície, často spájanú so súťažím“ (*Krátky slovník slovenského jazyka*, 2020, s. 732). Podľa J. Labudovej (1998, s. 15 – 24), systém vied o športe „je obklopený rôznymi inými systémami vedných odborov a disciplín, prenikajú k nemu vedecké poznatky z iných vied, aj keď tieto nemajú priamo vytvorenú aplikovanú vednú disciplínu o športe“. Okolie vied o športe tvoria podľa citovanej autorky napríklad astronautika, environmentalistika, filozofia športu, história športu, športová informatika, matematika, športová medicína, meteorológia, pedagogika športu, psychológia športu a iné. Autorka uvažuje, že tieto vedné disciplíny možno pokladať za aplikované vedné disciplíny vo vedách o športe, dokonca sa môžu hodnotiť aj ako hraničné vedné disciplíny so športovými vedami. Tieto (sub)disciplíny sa môžu podieľať na tvorbe vedeckých poznatkov jednotlivých vied o športe a tým prispieť k skvalitneniu poznatkov v športovej edukológii (Slančová, 2018, s. 110). K disciplinám, ktoré sú prepojené so športom, patrí aj lingvistika.

Jazykoveda (lingvistika) študuje a interpretuje jazyk zo všetkých relevantných aspektov. Popri svojom základnom celi, teda štúdiu jazyka pre komunikáciu (rozprávanie, písanie) študuje lingvistika aj vzťahy k rade ďalších odborov, ako je psychológia a iné (Čermák, 2011, s. 14). V *Encyklopédii jazykovedy* (1993) sa konštatuje, že „v súčasnosti predstavuje jazykoveda zložitý komplex disciplín nadväzujúcich na výsledky rozličných spoločenských i exaktných, resp. prírodných vied skúmajúcich jazyk v celej jeho vnútornej zložitosti aj vo vonkajších súvislostiach“. D. Slančová zdôrazňuje, že interdisciplinárny prístup k aspektom jazykovej komunikácie umožňuje konštituovanie rozličných lingvistík (Slančová, 2018, s. 112). V slovenskej lingvistike sa v ostatných rokoch začal používať termín **športová lingvistika**.

D. Slančová a T. Kovalik Slančová vo svojej práci *Športová lingvistika – vymedzenie interdisciplinárneho výskumu* (2018) ju vidia nasledovne: „Pri vysvetľovaní javov sveta, či už športového, alebo jazykového, sa nemožno obísť bez interdisciplinárneho prístupu. To čo spája predmet záujmu vied o športe a jazykovedy, je človek ako bio-, psycho- a sociálna bytosť“. Vysvetlenie dopĺňajú slovami I. Macáka, o tom, že športová motorika má zákonite svoj humanistický rozmer. Jazyk, ktorý chápeme ako biologicky podmienený, kognitívne motivovaný, sociálne osvojený a používaný, gramaticky organizovaný, funkčne bohatý znakový systém, ktorý je zároveň dohodnutým a normovaným spôsobom sociálneho správania sa ľudí, je jedným z najvýraznejších atribútov človeka, určuje jeho ľudskú, humánnu podstatu. Prejavuje sa vo všetkých oblastiach ľudskej aktivity, šport nevynímajúc. D. Slančová a T. Kovalik Slančová dodávajú, že práve preto jazyk a jeho fungovanie v športovej komunikačnej sfére pokladajú za široko chápaný predmet skúmania športovej lingvistiky.

Športová lingvistika tak otvára priestor k výskumu **jazyka mediálneho športu**. Väčšina odborných štúdií zaoberajúcich sa konceptom mediálneho športu vyzdvihuje predovšetkým jeho konfrontačno-oddychový (resp. zábavný) charakter (Merguš, 2017, s. 96). Mediálny šport akoby prekypoval očakávaniami, často upiera zrak zúčastnených popri minulých aj na budúce zápasy. Práve tieto procesy zvyrazňujú jeho recepčný potenciál – mediálny šport je v tomto zmysle postmoderný – fragmentárny, intertextový – bez znalosti predchádzajúcich zápasov je

náročné napojiť sa na kontext. Možno ho charakterizovať ako nekončiaci sa zábavný seriál. (Merguš, 2017, s. 96).

Vráťme sa k problematike športovej lingvistiky. Predmetom jej skúmania je **športový komunikačný register**.

Samotný pojem **register** je už niekoľko desaťročí súčasťou (socio)lingvistického myslenia hlavne v lingvistike anglofónnej kultúrnej oblasti. D. Slančová a T. Kovalik Slančová (2018) uvádzajú základné tézy tejto koncepcie. Východisko podľa nich tvorí koncept sociálnej inštitúcie, ktorú definujú citovaním L. Kráľovej (2007, s. 19) ako „relatívne stály, v danom spoločenstve či skupine uznávaný súbor predpisov a noriem, obvykle formálnych, vrátane predpisov týkajúcich sa sociálnych rolí“. Komunikačný priestor prislúchajúci istej sociálnej inštitúcii vymedzujú ako komunikačnú sféru. V príslušných komunikačných sférach sa ustálili (viac alebo menej) preferovaný spôsob verbálneho (a neverbálneho) správania sa, ustálilo sa, normovalo (viac alebo menej) jazykové a parajazykové správanie sa. Konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa preferované v komunikačnej sfére prislúchajúcej sociálnej inštitúcií nazývajú *makrosociálnym komunikačným registrom*. Na dynamické aspekty fungovania sociálnej inštitúcie, predstavované sociálnymi rolami, ako aj na také sociálne javy, ako je sociálny status a sociálna vzdialenosť, sa viaže preferované konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa, ktorú nazývajú *mikrosociálnym komunikačným registrom*. Ďalej vysvetľujú, že komunikácia sa realizuje prostredníctvom svojej základnej jednotky, ktorú tvorí text. V ňom sú simultánne prítomné verbálne aj neverbálne signály jazykovej štruktúry príslušného jazyka a jeho variet, makrosociálnych a mikrosociálnych komunikačných registrov, žánrov a individuálneho štýlu (Slančová, 2018, s.113). V súvislosti so športovou komunikáciou potom športu ako sociálnej inštitúcii prislúcha *športová komunikačná sféra*. Preferovaný spôsob jazykového a parajazykového správania sa uplatňovaný v športovej komunikačnej sfére je potom športový (makrosociálny) komunikačný register (Slančová, 2018, s.113).

Koncept *športového komunikačného registra* je súčasťou zložitejšieho hierarchicky realizovaného systému, ktorý predstavila D. Slančová (2016). Znázorňuje východiská výskumu jazyka mediálneho športu na báze športovej lingvistiky:

(1) Koncept komunikačného registra

- sociálna inštitúcia –
- komunikačná sféra –
- makrosociálny komunikačný register –
- mikrosociálne komunikačné registre –
- komunikačná situácia –
- [- text -]
- (žáner, individuálny personálny štýl)

(2) Koncept športového komunikačného registra

- šport (sociálna inštitúcia) –
- športová komunikačná sféra –
- športový makrosociálny komunikačný register –
- trénerský mikrosociálny komunikačný register –
- začiatok tréningu (komunikačná situácia) –
- [rečový prejav trénera v komunikácii s hráčmi (text)]
- tréningový dialóg (žáner)
- individuálny personálny štýl konkrétneho trénera

(3) Koncept mediálneho komunikačného registra

- médiá (sociálna inštitúcia) –
- mediálna komunikačná sféra –
- mediálny makrosociálny komunikačný register –
- moderátorský mikrosociálny komunikačný register –
 - konkrétna relácia (komunikačná situácia) –
 - [moderátorský prejav (text)]
 - moderátorský dialóg/monológ (žáner)
- individuálny personálny štýl konkrétneho moderátora

(4) Koncept prieniku športového a mediálneho komunikačného registra

- médiá (sociálna inštitúcia) –
- mediálny šport**
- mediálna komunikačná sféra –
- mediálny makrosociálny komunikačný register –
- športový mediálny komunikačný register** (makrosociálny)
- **komentátorský komunikačný register** (mikrosociálny) –
- **priamy športový prenos** (komunikačná situácia) –
- [**komentovanie** (text)]
- športový televízny komentár** (žáner)
- individuálny personálny štýl konkrétneho športového komentátora

D. Slančová (2016, s. 82 – 83)

Každý z komunikačných registrov, a teda aj športový komunikačný register, možno opísať na základe komplexu jazykových (zvukových, lexikálnych, gramatických) a parajazykových prostriedkov, ktoré sa spoločne a pravidelne využívajú v istých komunikačných situáciách. Sú to teda prostriedky, ktorým používatelia dávajú prednosť pred inými prostriedkami, ktoré majú k dispozícii. Jazykové charakteristiky možno vydeliť kvantitatívne, t. j. ich frekvenciou a distribúciou, a/alebo kvalitatívne, t. j. ich prítomnosťou s spôsobom fungovania. Osobitné postavenie pri športových komunikačných procesoch má neverbálna komunikácia, gestika, mimika a posturika ako komunikačné pohyby, ktoré vytvárajú svoj vlastný znakový systém. Pre komunikáciu v športe je príznačné, že znakové komunikačné pohyby (dynamické neverbálne kľúče) sú úzko prepojené s ústrednou športovou realitou, ktorou je pohyb. (Slančová, 2018, s. 113). Športový komunikačný register je teda „súbor jazykových a neязыkových komunikačných prostriedkov, ktoré sa preferenčne používajú v istých viac alebo menej typizovaných komunikačných sférach a komunikačných situáciách, kreujúcich sa na základe spoločnej činnosti komunikujúcich jednotlivcov ako nositeľov istých sociálnych rolí“ (Ološtiak, 2011, s. 273). Jozef Merguš vo svojej práci (Jazyk mediálneho športu ako odraz jeho vlastností) pripomína, že športový komunikačný register je okrem slov priamo zviazaných so športom, napojených na kontext mediálneho športu, tvorený aj slovami z iných oblastí života, často v podobe metafor, metonymií a frazém.

Prejdime k problematike *športového diskurzu*. K útvarom, ktoré konštituuju športový diskurz patria napr. správa, oznámenie, reportáž, komentár, glosa, interview a i. Sú súčasťou športového spravodajstva. Patria do oblasti publicistického štýlu, ktorý je vnútorne štylisticky značne diferencovaný. Zároveň hranice medzi útvarmi sú neostré. Napríklad, *reportáž* je útvarom spravodajským aj beletristickým. Športový diskurz z hľadiska modusu (kanála odovzdávania informácií) rozlišuje (a) útvary hovorené; (b) útvary písané; (c) útvary elektronické.

Útvary športového diskurzu tvoria jadro publicistiky. Podľa Z. Bučkovej a L. Rusňákov (2017) sa publicistika vyznačuje určitými ustálenými znakmi, medzi ktoré patrí: aktuálnosť; hodnotiace stanovisko; uplatnenie zmyslového poznania a logických postupov; mienkotvorný charakter; vecnosť; faktografickosť; sugestívnosť; výskyt v

periodikách s dlhšou periodicitou; obsiahnutie subjektívnych prvkov; profesionálny prístup autora k textu; znalosť problematiky; autenticnosť textu; verejnosť; masovosť; prístupnosť; pohotovosť; obsiahnutie racionálnych i emotívnych prvkov (Bučková – Rusňáková, 2017, s. 14 – 15).

V písanom športovom diskurze sa rozlišujú dva hlavné žánre, a to *komentár a reportáž*. Napriek zásadným rozdielom vo vymedzení komentára a reportáže, bádatelia športového diskurzu často tieto dva žánre neoddeľujú, pričom napríklad autora športovej reportáže nazývajú komentátorom a samotný text buď reportážou alebo komentárom. Teda používajú tieto termíny ako navzájom zameniteľné synonymá.

Súvisí to zrejme so skutočnosťou, že dôležitou zložkou štruktúry systému žánrov je využívanie prvkov iných, vedľajších žánrov. Takáto interakcia je spôsobená rôznorodosťou funkcií a ich prirodzeným prelínaním sa v rámci jedného textu pri riešení konkrétneho problému, a teda používaním rôznych metód na ich riešenie (Krajuchin, 2017, s. 13).

Žáner *športového komentára* existuje v niekoľkých formách: keď komentuje jedna osoba, dvaja ľudia, komentátor a športovec (alebo tréner), alebo online komentáre. Každý z nich má svoje jedinečné vlastnosti. V žurnalistike *športový komentár* znamená vysvetlenie vybranej športovej udalosti so zaujatím vlastného stanoviska autora. Prítomnosť osobného postoja autora, argumentácia a výklad sú hlavné vlastnosti komentára (porov. Slančová, 1996, s. 142 – 143). Úlohu a osobnosť vklad autora, komentátora zafinoval aj J. Dolník: „Orientácia z perspektívy vlastného ega určuje komunikáciu ako projekčnú sebaaprezentáciu, realizovanú ako výrazová štruktúra so štylistickým významom a účinkom“ (Dolník, 2020, s. 36). *Športový komentár* je jedným zo základných druhov *komentára* (popri vnútropolitickom, zahraničnopolitickom, ekonomickom a i.). Z hľadiska spôsobu spracovania môže byť: (a) monotematický a (b) zhrňujúci typ športového komentára.

Reportáž býva definovaná ako „najtypickejší a najrozšírenejší útvar publicistiky emocionálneho typu, ktorého základom je živé zobrazenie skutočnej časovo alebo miestne vzdialenej udalosti na základe autorovho osobného svedectva. Poprípade sa zameriava na priblíženie atmosféry nejakej udalosti, podujatia a podobne z rôznych oblastí života človeka“ (Bučková – Rusňáková, 2017, s. 170).

Podľa Z. Bučkovej – L. Rusňákovú (2017) z pohľadu kompozície (mikrokompozície a makrokompozície) reportáž charakterizuje: využitie spravidla klasickej kompozície – úvod, stať a záver (chronologický postup); zameranie na široké spektrum tém vychádzajúcich zo života spoločnosti, na aktuálne javy reality, ktoré opisuje prítomný novinár; autenticnosť, dejovosť, subjektivnosť, faktografickosť; uplatnenie priamej reči alebo parafráz aktérov udalosti; uplatnenie rôznych spôsobov obrazno-emocionálneho (metafory, metonymie, prirovnania a iné), ale i logicko-pojmového stvárňovania (indukcia a dedukcia, analýza a syntéza, hodnotenie, porovnávanie, uvažovanie, zovšeobecňovanie); uplatnenie informačného, rozprávacieho, opisného a výkladového slohového postupu; zvýraznenie detailu, synekdochy „pars pro toto“ (časť za celok); ľubovoľná práca s titulkom (krátky alebo dlhý, slovesný alebo menný, s podtitulkom alebo nad titulkom a podobne); využitie prítomného alebo minulého času; vstup do deja v zmysle „in medias res“ (vstup priamo do deja); rozsah reportáže sa obvykle pohybuje od 4 – 12 rukopisných strán; významná prítomnosť fotografií, dokumentárnych tabuliek či prehľadných grafov (umocňujú vierohodnosť reportáže); podobná makro a mikrokompozičná výstavba s črtou, fejtómom, esejou či poviedkou (Bučková – Rusňáková, 2017, s. 171).

Podstatou *športovej reportáže* je opis toho, čo sa priamo deje na športovisku. Športový reportér však musí vedieť doplniť svoj opis o ďalšie informácie. Ak hovoríme napríklad o

krasokorčuľovaní, tak dianie na ľadovej ploche poskytuje výbornú príležitosť na bezproblémové prepojenie dvoch hlavných prvkov reportáže: opisu a doplňujúcich informácií. Pri spomínanom krasokorčuľovaní športový reportér opisuje samotné dianie na ľade, (prevedenie jednotlivých prvkov, priebežné bodové hodnotenie porotcov alebo celkový umelecký dojem) a zároveň, aby si udržal pozornosť divákov alebo poslucháčov ho dopĺňa informáciami napríklad o samotných športovcoch a ich zákulisia (vek, pôvod, počet získaných ocenení, autora choreografie, meno trénera atď.). Poslucháčom nestačí vedieť, aký prvok v danej sekunde krasokorčuľiar predviedol, či pri dvojitom salchove dopadol na obe nohy, alebo či predvedený prvok neustál.

Na záver tejto kapitoly môžeme vyvodiť nasledujúce zhrnutie. Systém vied o športe je obklopený množstvom vedných odborov a disciplín z iných vied a patrí k nim aj lingvistika. Vďaka interdisciplinárnemu prístupu k aspektom jazykovej komunikácie sa v slovenskej lingvistike začal používať termín *športová lingvistika*. Za jej predmet skúmania sa pokladá jazyk a jeho fungovanie v športovej komunikačnej sfére, čím otvára priestor k výskumu *jazyka mediálneho športu*, ktorý sa prejavuje ako *športový komunikačný register*.

Konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa preferované v komunikačnej sfére prislúchajúcej sociálnej inštitúcii nazývame *makrosociálny komunikačný register*. Na sociálne inštitúcie, predstavované sociálnymi rolami, sa viaže preferované konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa, ktoré nazývame *mikrosociálnym komunikačným registrom*. V súvislosti so športovou komunikáciou, športu ako sociálnej inštitúcii prislúcha *športová komunikačná sféra* a preferovaný spôsob jazykového a parajazykového správania sa uplatňovaný v športovej komunikačnej sfére je športový (makrosociálny) komunikačný register. Komunikačné registre neexistujú izolovane a preto je pre športovú komunikačnú sférou dôležitá interferencia športového a mediálneho makrosociálneho komunikačného registra.

Pre *športový diskurz* je prirodzená intertextualita. Typom športového diskurzu je mediálny športový diskurz. Mediálne športy si vyvinuli množstvo vlastných žánrov a tým si vytvorili svoj vlastný štýl športovej komunikácie s recipientom. V lingvistike neexistuje jasná definícia pojmu „športový diskurz“. Možno vyčleniť niekoľko útvarov publicistického štýlu ktoré konštituuju športový diskurz a tieto útvary športového diskurzu súčasne tvoria jadro publicistiky. V písanom športovom diskurze sa rozlišujú dva hlavné žánre, a to *športové komentáre* a *reportáže*, pričom sa často nerozlišuje medzi týmito dvoma žánrami a používajú sa prvky jedného žánru na opis iného. Bádateľia športového diskurzu tieto dva žánre používajú často aj ako synonymá.

2 KULINÁRSKA LEXIKA A ŠPORTOVÝ DISKURZ

Uplatňovanie kulinárskej lexiky v športovom diskurze je okrajové a málo predikovateľné. Kulinárska lexika je registrovo motivovaná lexika v oblasti gastronómie, zatiaľ čo športový diskurz predpokladá registrovo motivovanú lexiku z oblasti športu. To znamená, že využívanie kulinárskej lexiky v športovom diskurze je **príznakové**.

M. Ološtiak považuje za registrovo motivovanú lexiku „skupiny lexém, ktoré splňajú požiadavku preferenčnej situačnej podmienenosti pri svojej komunikačnej realizácii“ (Ološtiak, 2011, s. 270). Lexika príslušného komunikačného registra pritom patrí medzi registrové markery, t. j. „lingválne a paralingválne prostriedky, ktoré sú typické pre určitý komunikačný register“ (c. d., s. 269).

Časté využívanie slovnej zásoby zo sféry potravín a jedla je spôsobené jazykovými faktormi ktoré nám tento tematický okruh ponúka. Mnohé lexikálne jednotky z tohto prostredia sa ukazujú ako veľmi plodný materiál na metaforizáciu a práve preto si ich z času na čas vypožičiavajú médiá. A. R. Šchumiščova (uvádza postreh, že charakteristickým znakom žurnalistiky v postsovietskom období bolo odmietnutie otvorenej propagandy zameranej na vyjadrenie priameho hodnotenia, ktoré zanecháva významný dopad/vplyv zo strany autora na čitateľa. Koncom 20. a začiatkom 21. storočia sa taktika komunikácie medzi novinárom a čitateľom radikálne zmenila. «На смену прямому идеологическому давлению пришло имплицитное убеждение, «наведение» адресата на нужную идею, утверждение ее в массовом сознании с помощью скрытых механизмов воздействия» (Шхумишхова, 2011, s. 3). Výhodou takéhoto skrytého hodnotenia je, že autor pomocou zastretého mechanizmu vplyvu nenápadne inšpiruje adresáta danými myšlienkami či závermi, čím s ním manipuluje, bez toho aby vyvolal nesúhlas. Najbežnejším typom manipulatívneho vplyvu je implicitné hodnotenie, ktoré je vlastné sémantike slova, najčastejšie metafore (c. d., s. 2).

Moderná žurnalistika sa vyznačuje častým používaním metafor, keďže v postsovietskych médiách sa metafora stala jednou z najrozšírenejších a zároveň najefektívnejších metód ovplyvňovania čitateľov. Novinár v metaforách nielen ovplyvňuje adresáta, ale mu aj sprostredkúva informácie, pričom jeho myšlienku zahaluje do prítlačlivej a aforistickej formy, čo je dôležité pre jazyk žurnalistiky. Metafora plní teda nielen hodnotiacu, ale aj komunikačnú funkciu (c. d., s. 2).

Konceptuálna sféra *jedla* slúži ako bohatý zdroj metaforickej interpretácie pre rôzne sféry reality. *Jedlo* sa stáva prostriedkom na metaforickú charakteristiku človeka a jeho vlastností. Ako uvádza E. V. Kapelušnik (2011), kulinárske obrazné lexikálne jednotky výstižne zachytávajú dojmy z vnímania výzoru osoby na základe fyzickej podobnosti predmetov a procesov, ktoré tvoria koncepcnú sféru pojmu *jedlo/eda*. Tieto obrazné pomenovania odrážajú to najtypickejšie, najcharakteristickejšie čo pozorovateľ zachytí. Autorka vyčlenila nasledujúce podskupiny metafor v ruskom jazyku, ktoré charakterizujú svet človeka:²

A. Výzor. Pozitívne hodnotenie výzoru ženy pomocou obrazných pomenovaní sa dá vyjadriť v ruskom jazyku napríklad ako *конфетка* vo význame „atraktívna, prítlačlivá“. Výraznejšie krivky u ženy alebo buclatost' u detí svedčia podľa zaužívaných predstáv o ich dobrom zdraví, čo sa odrazilo v obrazných pomenovaniach ako *пышка, пампушка, пончик*, napr.:

² Doklady uvádzame z publikácie E. V. Kapelušnikovej: *Кулинарные образы, характеризующие мир человека*(2011).

- (i) *В школе Петера звали «пончиком» за его мягкость и незлобивость.*

B. Vek a zdravotný stav. Na obrazné pomenovanie človeka, ktorý trpí telesným defektom, napríklad mu chýba zo zdravotných dôvodov nejaká časť tela sa používa metafora *огрызком*, napr.:

- (ii) *Он мог сколько угодно, бравирюя внутренней свободой, независимостью, называть себя обрубком, недочеловеком, огрызком, это не приносило освобождения, те же слова, но уже без балды, а серьезно и угрюмо, звучали в нем самом.*

Podobnosť spočíva v zaužívaných predstavách o tom, že človek s telesným znevýhodnením nie je schopný vykonávať základné biologické, fyzické a sociálne činnosti, čím sa stáva nepotrebným pre spoločnosť, podobne, ako neužitočnosť zvyškov jedla (Капел'ушчик, 2011, s. 209).

C. Intelektuálna činnosť. Aj taký proces vzdelávania, prijímania nových informácií sa dá vyjadriť pomocou kulinárskej metafory, a to prostredníctvom slov, ktoré opisujú proces varenia jedla. Teda proces intelektuálnej činnosti, počas ktorej človek zaujíma aktívnu pozíciu, prijíma, spracováva alebo interpretuje prijaté informácie sa prirovnáva k procesu varenia jedla: *голова варит* „premýšľa, akoby sa podieľa na procese varenia“ alebo *несварение мозгов* teda „neschopnosť myslieť produktívne“ (c. d., s. 210).

D. Ľudská reč. Široké zastúpenie tohto druhu lexiky možno badať aj pri charakteristike ľudskej reči. Zlá výslovnosť, nezrozumiteľnosť reči sa dá vyjadriť obrazným spôsobom nasledovne: *каша во рту* alebo prostredníctvom pomenovaní procesu prijímania potravy: *глотать*, napr.:

- (iii) *Он глотал окончания слов, и, чтобы понять его, приходилось слушать с большим напряжением.*

E. Vlastnosti charakteru. Kulinárske metafory sa podieľajú na opise charakterových a morálnych vlastností človeka. Negatívne hodnotenie takých vlastností, ako je letargia, neschopnosť aktívne konať, možno badať vo význame obrazných jednotiek ako *кисляй*, *кислятина*. Neprijemné chuťové vnemy sú obrazne spojené s vizuálnymi predstavami večne uboleného, sťažujúceho sa, akoby kyslého človeka, napr.:

- (iv) *Кисляй ты, а не бригадир... Очень уж вы нежные мальчики.*

Obraz suchého chleba – *сухарь*, *черствый* – sa asociuje s predstavou človeka bez emócií, empatie, schopnosti užívať si život, čo obrazne znamená že je ťažké s ním komunikovať, rovnako ako je ťažké tvrdý chleba požiť a prehltnúť, porov.:

- (v) *Твой Вадим – сухарь, скучный вояка, у которого все по часам и минутам расписано.*

F. Medzil'udské vzťahy. Príbuzenské a sociálne vzťahy sú jednou z najdôležitejších sfér v živote človeka. Pomocou kulinárskych obrazných pomenovaní možno vyjadriť myšlienky o strate alebo oslabení rodinných vzťahov, čo sa prejavuje výberom obrazných jednotiek na základe asimilácie. Môžeme hovoriť o akomsi narušení celistvosti, chuťových vlastností produktov, ktoré tvoria základ ľudskej výživy: *сдьмая вода на киселе* znamená *príbuzný z desiateho kolena*, alebo obraz odrezaného kúska chleba: *отрезанный ломоть*, napr.:

- (vi) *Оля дальняя родственница Кати, настолько сдьмая вода на киселе, что никто точно не сумеет сказать, кем женщины приходятся друг другу.*

G. Sociálne postavenie. Kulinárske metafory sa používajú aj pri opise životnej situácie. Pocit blahobytu sa spája s naplnenou nádobou: *полная чаша*, porov.:

(vii) *Зачем марааться? Зачем рисковать и потом нервничать, и бояться, когда дом и без того – полная чаша?*

Prídavné meno *sladký* sa spája s radosťou a spokojnosťou: *сладкая жизнь, не жизнь, а малина*, napr.:

(viii) *Господи, да это же не жизнь, а малина со сливками.*

Frazeologická jednotka *как сыр в масле кататься* zachytáva predstavu o spokojnom a naplnenom živote, porov.:

(ix) *В голодающей Европе подводники как сыр в масле катались.*

Uvedené príklady sú dôkazom aktívneho prenikania pomenovaní zo sféry gastronómie do bežnej komunikácie. Pohľad na človeka cez prizmu kulinárskeho kódexu kultúry umožňuje prezentovať jazykový obraz človeka, ktorý sa prejavuje využívaním kulinárskych metafor na modelovanie rôznych sfér ľudského života: fyziologickej, emocionálnej, morálnej, rečovej, sociálnej. Aktívnosť zapájania kulinárskej lexiky do procesov metaforizácie svedčia o hodnotovom význame gastronomickej sféry v každodennom živote ľudí (Kapeluščík, s. 213).

Vráťme sa ku kulinárskej metafore. Hranice jej využitia na prvý pohľad vymedzuje okruh sémantického poľa „Gastronómia“, resp. „Kulinária“. Rozsah využitia kulinárskej metafory však presahuje toto sémantické pole. Napríklad, v ruštine sa so slovom *мороженое* môžeme stretnúť v slangu programátorov vo význame «*фристайл проект*» ktorý je na určité obdobie odložený, napr.:

(x) *Вот у меня тоже мороженого полно на компе. После сессии доделаю. (Словарь современной лексики, 2008–2022).*

Podobné príklady sú typické aj pre sféru anatómie človeka. Napríklad metaforická povaha termínu *глазное яблоко* sa dá vysvetliť podobným tvarom ovocia a zrkovitého orgánu (oka). Ďalším príkladom je *луковица волоса* vo význame «*расширение конечной части корня волоса, состоящее из эпителиальных клеток, способных к размножению, за счет которых происходит рост волоса и его внутреннего эпителиального влагалища*» (Словарь медицинских терминов, 2022). *Луковица волоса* aj *луковица растения* sú si navzájom podobné svojou formou, charakteristikami rastu a dokonca aj svojou funkciou. V slovenčine sa tiež môžeme stretnúť s týmto obrazným pomenovaním *vlasová cibulka* ktorá má ten istý význam, teda „rozšírená časť korienku vlasu ponorená do vlasovej folikuly“ (Velký lékařský slovník, 1998 – 2022).

Podobné príklady možno pozorovať aj v prípadoch, kedy sa na názvy jedál prenášajú názvy častí ľudského tela. V ruštine sú to napríklad názvy niektorých cestovín: *ушки*, v slovenčine *mušličky*; *тонкие волоски*, po slovensky *vlasové rezance* (Словник cudzích слов, 2022). V slovenskom prostredí sú veľmi známe a obľúbené aj napríklad cestoviny, ktoré charakterizuje špecifický tvar – *koliienka*.

Tieto príklady sú dôkazom toho, že jazyk je viacúrovňový systém a jeho úrovne nie sú izolované, ale naopak, navzájom sa obohacujú. Odhaľuje sa tu desémantizácia, metaforizácia a resémantizácia lexikálnych jednotiek zo sféry gastronómie.

Napríklad, pomenovanie *винегрет* ruština prevzala z francúzštiny: *vinaigrette* < *vinaigre* ‘уксус’. V ruštine prešlo resémantizáciou a označuje: *холодное кушанье из мелко нарезанных овощей, мяса или рыбы с соусом, маслом* (Толковый словарь русского языка, 2008). Ak je lexéma použitá v kontexte, ktorý nesúvisí s gastronómiou, v dôsledku metaforického prenosu získa nový význam. Vo vete: *У него сейчас в голове настоящий винегрет.*, lexéma *винегрет* vzhľadom na kontext stratila gastronomickejšiu sémantiku, je použitá v prenesenom význame a znamená *zmätok, myšlienkový chaos*.

Gastronomická метафора je chápaná ako skupina metafor rôzneho významu, spojených podľa sémantického kritéria, teda ich vnútorná podoba patrí do jedného tematického okruhu, vrátane pomenovaní jedla, jeho základných vlastností a spôsobov jeho prípravy (Bojčuk, 2012, s. 178). Skúmanie tohto typu metafory je aktuálne, keďže téma jedla, gastronómie a varenia zohráva v živote človeka dôležitú a často prvoradú úlohu. „Jedlo je jedným z najvýznamnejších pojmov, ktoré predurčujú samotnú existenciu etnokultúry, a preto ho do značnej miery tvorí lingvosemiotický systém a komunikačný systém“ (Iščenko, 2019, s. 76).

Názvy jedál, potravinárskych výrobkov, spôsobov varenia sú široko používané nielen v gastronómii, ale aj v iných typoch diskurzu. Podľa A. P. Šchumišchovej „moderný človek sa začína pozeráť na svet okolo seba cez prizmu spotreby a používania rôznych produktov, takže je celkom rozumné odvolávať sa na prvky gastronómie pri popise rôznych sfér života“ (Šchumišchova, 2011, s. 1). Štúdium gastronomickej slovnej zásoby v tomto smere púta pozornosť lingvistov nielen v priamom nominatívnom význame, ale aj v prenesenom, metaforickom. Predmetom našich ďalších úvah je kulinárska lexika v športovom diskurze, a to z pohľadu semaziologického a onomaziologického.

2.1 Kulinárska lexika v športovom diskurze – semaziologický aspekt

Semaziologický aspekt anticipuje prístup k lexikálnym jednotkám z pohľadu ich formy. To znamená, že výklad sa sústreďuje na používanie kulinárskej lexiky v zmysle kontextuálne včlenených:

- 2.1.1 jednoslovných pomenovaní;
- 2.1.2 nefrazeologizovaných slovných spojení;
- 2.1.3 frazeologizovaných slovných spojení;
- 2.1.4 prísloví alebo porekadiel.

2.1.1 jednoslovné pomenovania:

- (1) (XX) *Почему не подготовили достойную смену лучшие танцевальные тренеры СССР? По разным причинам. После смерти Людмилы Пахомовой её ученика, ассистента, партнёра и наследника, мягкого и интеллигентного ленинградца Геннадия Аккермана, насмерть **загрызли** московские сожительницы по танцевальному серпентарию.* Zdroj: <https://wer-art.ru/>
- (2) *Uvolnění hráči **naservírovali** divákovi množství nádherných gólů i exkluzivních momentů.* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>

2.1.2 nefrazeologizované spojenia:

- (3) *Он просто-напросто убрал ученицу с соревновательного льда до окончания игры гормонов. В тёплой, дружественной атмосфере и отсутствии стресса **Лиза, как сдобное тесто**, поднялась и созрела. Поэтому, захватив лидерство в короткой программе, она стала первой и в произвольной и, соответственно, чемпионкой мира. Первой ученицей Алексея Николаевича, добившейся звания лучшей фигуристки планеты.* Zdroj: <https://wer-art.ru/>
- (4) *Brazilčania opisujú debakel ako historickú hanbu: Nemecko urobilo z Brazílie **mleté mäso**.* Zdroj: <https://sportky.zoznam.sk/>

2.1.3 frazeologizované spojenia:

- (5) *Нашей целью была квалификация на чемпионат мира, но, кроме того, у нас была манера игры. Я помню про разделение между нападающими, поэтому хорошо, что каждый сегодня **получил свой кусок торта**. Мы играли в нужном темпе, хотя в перерыве риск был расслабиться.* Zdroj: <https://sportmail.ru/news/>

- (6) *V prvej tretine totiž Košičania oslabený a omladený zvolenský tím **dušili vo vlastnej šťave**, po štvrtom góle Šimon radšej vykorčuľoval na striedačku. Košice napokon zdolali Zvolen 6 : 4.* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>

2.1.4 príslovia alebo porekadlá:

- (7) *Маслом, как известно, кашу не испортишь, пусть даже футбольный праздник без выстрелов, взрывов и огня требует немалых денег. Но подход такой: за безопасность платят, за ее отсутствие – расплачиваются.* Zdroj: <https://uz.sputniknews.ru/20180525/>
- (8) *Nemá však zmysel **plakat' nad rozliatym mliekom**. Pokiaľ si chceš slovenské hádzanárske vydobuť rešpekt na medzinárodnej scéne, musia to dokázať na ihrisku.* Zdroj: <https://sport.aktuality.sk/>

2.2 Kulinárska lexika v športovom diskurze – onomaziologický aspekt

Onomaziologický aspekt predpokladá prístup k lexikálnym jednotkám z pohľadu ich obsahu. To znamená, že výklad sa sústreďuje na identifikáciu tematických oblastí a parafrázovanie obsahu lexikálnych prostriedkov (parafrázu v texte označuje symbol ≈).

2.2.1 Tematické oblasti: pomenovania trofejí v športe

- (1) *Dlhé roky sa trofeji, ktorú získa víťazný tím Davisovho pohára, hovorí **šalátová misa** (najmä pre jej tvar).* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>
≈ trofej sa podobá na šalátovú misu;

2.2.2 Tematické oblasti: pomenovania športovísk

- (2) *Взгляд изнутри. «Стадион – он как красивая оберточка. А **конфетка** есть, и она сладкая».* Zdroj: <https://news.sportbox.ru/news/main/>
≈ štadión je veľmi pekný nielen zvonku ale aj zvnútra;
- (3) *Мы ale máme о zápase vlastné predstavy, a tie nám veľmi nevracajú sa domov naprázdno ani z **trnavského futbalového kotla**.* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>
≈ nevracajú sa naprázdno ani z trnavského futbalového štadióna;

2.2.3 Tematické oblasti: pomenovania športových podujatí, ich súčastí a vlastností

- (4) *Коротко про упражнения. Shooting Fitness славится своим умением выжимать из спортсменов все соки с первым сигналом таймера. И на этот раз первой **соковыжималкой** стала кросфиттерская «гребля».* Zdroj: <https://tactical.livejournal.com/>
≈ fyzicky najvyčerpávajúcejšia časť;
- (5) *Витязный **коктейл** будет **musieť** **namiešať** тренер Hansi Flick.* Zdroj: <https://www.cas.sk/clanok/>
≈ tréner bude musieť predložiť herný plán vedúci k víťazstvu;

2.2.4 Tematická oblasť: pomenovania a hodnotenie osôb, účastníkov a ich vlastností

- (6) *Зелёный виноград юности Элене перебродил, достигнув зрелости, и **превратился** в прекрасное, но – увы! – не востребованное на Родине **вино**.* Zdroj: <https://werr-art.ru/from-russia-with-love/>
≈ časom sa športovkyňa stala kvalitnejšou;
- (7) *Домáci zvíťazili **zaslúžene**. **Boli hladnejší** по гóлох aj úspechu.* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>
≈ už dlho čakali a túžili po skórovaní v zápase a víťazstve;

2.2.5 Tematická oblasť: hodnotenie športového výkonu, športového diania

(i) procesuálny aspekt

- (8) *И ранее достаточно высокие шансы клуба из Лос-Анджелеса начинают стремительно **таять как мороженое** на пляжах Санта-Моники.* Zdroj: <https://www.sports.ru/>
≈ strata (šancí);
- (9) *Зáпасы о хоккейové Pohronie nesú vždy zo sebou pečať výnimočnosti, len si **treba vybrať hrozienka na koláči, aký upiekli** obe mužstvá.* Zdroj: <https://www.tvnoviny.sk/sport/hokej/>
≈ treba vyzdvihnúť šikovných hráčov, ktorí podali v zápase kvalitný výkon;

(ii) aspekt spôsobiť:

- (10) *Варламова в этом эпизоде винить было трудно – слишком уж неудачно сыграла оборона, позволившая форварду «Брюинз» пройти к воротам, словно **нож сквозь масло**.* Zdroj: <https://sportmail.ru/>
≈ ľahko, bez problémov;
- (11) *Младý Švajčiar šiel na začiatku druhej tretiny na bránku, stíhal Robert Bortuzzo. Fiala sa zrejme snažil urobiť fintu za bránkou, keď ho **surovo "pripiekol" k mantinelu** protivráč, ktorý si z talentovaného hráča **urobil doslova sendvič**.* Zdroj: <https://sport24.pluska.sk/hokej/>
≈ blokovat' súpera, tvrdo pritlačiť protivráča k mantinelu;

2.2.6 Tematická oblasť: hodnotenie výsledku športového výkonu, športového diania

(i) rezultatívny aspekt

- (12) *Надо не надеяться, а собирать команду, смотреть подготовку к следующим этапам, причем не к этим, а январским. То, что сейчас **наготовили**, надо исправлять. Это как **на кухне**. Если суп не получился, не надо его **пытаться по новой пересолить**. Надо его вылить в унитаз и **готовить** новый.* Zdroj: <https://rsport.ria.ru/>
≈ je potrebné do budúcnosti rozobrať a napraviť chyby ktoré športovci spravili;
- (13) *Кто бы nepoznal rozprávku Sol' nad zlato... V košickom „hádzanárskom kráľovstve“ to majú trochu inak. Nad zlato nie je sol', ale ligové body. Aj v zápase s Topolčanmi **nebolo polievku čím dochutiť**, „špajza“ 1. МНК Кошице **je stále takmer prázdna**... Zdroj: <https://sportnet.sme.sk/spravy/>
≈ v kádri chýbajú dobrí hráči ktorí by skórovali;*

(ii) procesuálny aspekt

- (14) *Важно отметить, что по воле РПЛ матч «Динамо» — «Спартак» начался после окончания игры ЦСКА и «Урала» в Москве. Фанаты красно-синих не отказали себе в удовольствии поддержать в Петровском парке друзей-динамовцев и как можно сильнее **насолить** врагам — спартаковцам.* Zdroj: <https://russian.rt.com/sport/>
≈ spôsobiť nepriateľovi neprijemnosti, uškodiť mu;
- (15) *Оproti Alanovi Shearerovi však Cantona pôsobí ako amatér. Britovi sa počas pôsobenia v PL podarilo **zamiesiť na hetrik** v neuveriteľných jedenástich zápasoch. Je držiteľom absolútneho rekordu.* Zdroj: <https://sportnet.sme.sk>
≈ dopomohol k hetriku

2.2.7 Tematická oblasť: dianie v prostredí športu

- (16) *Как показали Олимпийские игры 2016 и 2018 года, главные виновники спортивного позора России в т. н. «допинговом» скандале хотя и лишаются своих хлебно-икорных служебных мест, но при этом получают кресла ещё более хлебные.* Zdroj: <https://wer-art.ru/>
 ≈ hlavní aktéři dopingového škandálu sú súčasť oficiálne prepustení, ale na druhej strane získavajú ešte lukratívnejšie posty;
- (17) *Chystáme pohľad pod pokrievku zeleno-bieleho hádzanárskeho klubu HK Tatran 97 Prešov.* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>
 ≈ chystáme audit v hádzanárskom klube;

2.2.8 Tematické oblasť: doping a korupcia v športe

(i) doping:

- (18) *Так называемые тонизирующие средства принимают все спортсмены международного класса во всех странах. Одни называют это витаминчиками, другие коктейльчиками, а один спортсмен из лёгкой атлетики много лет назад в интервью мне назвал их «божьим нектаром» из-за того, что, по его выражению, «один бог знает, что в них намешано».* Zdroj: <https://wer-art.ru/>
 ≈ dopingové prostriedky nazývajú vitamínmi, kokteilmi alebo božím nektárom;

(i) korupcia:

- (19) *«Химки», кстати, не хотели отпустить одного из лидеров – пришлось умаслить подмосковный клуб солидным денежным кушем. В Нью-Йорке о той сумме вряд ли жалеют – Мозгов пришелся ко двору, шансы использовал сполна, а затем стал одним из козырей в переговорах с Denver и Кармело Энтони.* Zdroj: <https://www.bolshoisport.ru/articles/>
 ≈ bolo treba podplatiť klub;

2.2.9 Tematická oblasť: odmeňovanie v športe

- (20) *В этом сезоне 32 лучших клуба Европы поделят между собой «пирог» в размере 200 миллионов долларов.* Zdroj: Словарь русской пищевой метафоры I, с. 112.
 ≈ rozdelili si medzi sebou výhru;
- (21) *В поровнані с футболом са в хокеји hrá iba o omrvinky.* Zdroj: <http://korpus.juls.savba.sk>
 ≈ hrá sa len o nepodstatnú odmenu;

Podľa našich pozorovaní sú názvy potravín aktívne uplatňované v športových médiách, kde plnia nielen nominačné, ale aj rôzne štylistické funkcie, čím pomáhajú publicistom realizovať zamýšľané zámery. Uvedené príklady v slovenskom aj ruskom jazyku svedčia o produktívnom uplatňovaní kulinárskej lexiky v športovom diskurze. Možno z nich dedukovať, že zámerom autorov jednotlivých článkov bolo čitateľovi priblížiť športové dianie za pomoci kulinárskej lexiky, ktorá je veľmi rozšírenou, obľúbenou a hlavne dobre zrozumiteľnou pre široký okruh čitateľov.

Nazbierané množstvo príkladov je natoľko bohaté, že je možné ho členiť a triediť na základe semaziologického a onomaziologického aspektu. My sme jednotlivé príklady rozdelili do niekoľkých tematických podskupín, a to na základe charakteru nazhromaždeného materiálu. Niektoré príklady v ruštine a v slovenčine sú si častokrát navzájom významovo veľmi podobné alebo dokonca totožné, ako napríklad: *rozlúsknuť orešok – раскусить орешек; cerešnička na torte – как вишенка на торте; ako po masle – нож сквозь масло* a i. Našli sme aj také, ktoré vo svojom prenesenom význame nesú určitý význam v ruskom a iný v slovenskom jazyku. Napríklad v slovenčine sme si pod preneseným významom slova *kokteil* v danom príklade

vyložili toto slovo ako „herný plán“, zatiaľ čo v ruštine pod pojmom *коктейль* chápeme „nápoj na podporu fyzickej výkonnosti (doping)“. Niektoré uvedené príklady možno označiť za viac frekventované, nakoľko sme ich našli opakovane vo viacerých športových článkoch, iné zase za neobvyklé, alebo dokonca za absurdné.

V športovom diskurze sa často používa pozitívne hodnotiaca metaforická lexika. Z prostriedkov na vyjadrenie pozitívneho hodnotenia, prevzatých z tematickej sféry *jedlo/eda* sa často stretávame v slovenskom aj v ruskom jazyku s metaforami ako: *delikatesa/деликатес* alebo *dezert/дезерт*, čo je logické, pretože športoví diváci a fanúšikovia náležite ocenia takýto druh prirovnania. Sľúbený „*dezert/дезерт*“ je akýmsi vyvrcholením športového súťaženía, je to niečo, na čo sa na konci môžeme tešiť. Naladí človeka na dlho očakávané radostné emócie. Takým spôsobom vzniká táto metafora na základe podobnosti jej účelu (pod dezertom si väčšina z nás predstaví ovocie, sladkosti, alebo sladké jedlo podávané na konci večere), má výrazný emocionálny dopad na človeka.

Najširšou škálou príkladov z onomaziologického aspektu, slúžili metafora z tematickej oblasti pomenovania a hodnotenia osôb, účastníkov a ich vlastností. Kulinárske metafora tohto druhu plnia obrazovú funkciu, pretože sa používajú na vyjadrenie charakteristických črt vonkajšieho vzhľadu človeka v obraznej forme. (Шхумишхова, 2011, s. 4).

Osobitnú pozornosť možno venovať príkladom ruského žurnalistu A. Вернера (<http://www.wer-art.com>), ktorého možno právom považovať za majstra v tvorbe kulinárskych metafor vo svete športu (Шхумишхова, 2011, s. 2). Jeho články nám poslúžili ako zdroj ukázkových príkladov danej problematiky. Je dôkazom toho, že významnú rolu pri tvorbe kulinárskych metafor zohráva aj vzťah autorov článkov so svetom gastronómie.

Vysoká frekvencia používania slovnej zásoby potravín v médiách je spôsobená aj jazykovými faktormi: mnohé jednotky tejto tematickej skupiny sa ukazujú ako plodný materiál na metaforizáciu. Jednotlivé potraviny alebo nápoje sa rovnako ako v ruskom aj v slovenskom jazyku používajú častejšie za účelom ich metaforizácie, čo je spôsobené ich každodenným používaním alebo obľubou v spoločnosti. Sú to napríklad potraviny, ako: chlieb, víno, maslo, jablko, ktoré sú častokrát aj frazeologizované.

Z nášho pozorovania vyplýva, že možnosti využitia kulinárskych metafor presahujú okruh sémantického poľa gastronómie a vstupujú do sémantického poľa športu. Kulinárske metafora teda zaujímajú dôležité miesto medzi stylistickými zdrojmi športovej žurnalistiky, pričom plnia emocionálne, hodnotiace a obrazné funkcie.

ZÁVER

Cieľom práce bol opis a výklad vybraných stránok uplatňovania kulinárskej lexiky v komunikačnej sfére športu v slovenskom a ruskom jazyku, identifikácia a interpretácia kulinárskych metafor v športovom diskurze a potvrdenie alebo vyvrátenie nasledovných hypotéz:

1. Lexikálne prostriedky z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie sa v športovom diskurze uplatňujú vzhľadom na ich početnosť vo **fragmentárnom počte**.

2. Výrazová funkcia lexikálnych prostriedkov z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie je v textoch športovej publicistiky **aktualizačná** alebo **intenzifikačná**.

3. Kulinársky lexikálny a paremiologický fond ruského a slovenského jazyka v športovom diskurze vykazuje **favorizované jednotky**.

Pre účely práce sa nám podarilo získať 112 príkladov uplatňovania kulinárskej lexiky v športovom diskurze v slovenskom jazyku a 117 príkladov v ruskom jazyku. Ide o náhodne získané príklady z internetových športových článkov. Systematizáciou z hľadiska semaziologického a onomaziologického sme lexikálny materiál vytriedili a zoradili. Nazhromaždené množstvo príkladov nám vytvorilo podmienky pre čo najobjektívnejšie vyhodnotenie danej problematiky.

Hypotéza č. 1 sa nám **potvrdila**. Lexikálne jednotky z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie sa v športovom diskurze uplatňujú ojedinele. Ide väčšinou o jedno slovo, slovné spojenie alebo frazeologickú jednotku, ktorá plní emocionálnu, hodnotiacu alebo obraznú funkciu. Tento druh lexiky sa vyskytuje v športových článkoch s cieľom čo najvýstižnejšie opísať a priblížiť čitateľovi danú situáciu na športovisku.

Počas hľadania kulinárskych metafor v športových textoch sme nenarazili na článok, v ktorom by sa tento druh lexiky vyskytoval opakovane. Autori ich začleňujú do textu jednorazovo, aby dodali svojej výpovedi vtipný alebo umelecký nádych, čo sa im za pomoci kulinárskych metafor darí. Nadmerné uplatňovanie tohoto druhu lexiky v komunikačnom prostredí ktoré je pre ňu cudzie, by mohlo pôsobiť na čitateľa mätúcim dojmom.

Môžeme konštatovať, že využívanie kulinárskej lexiky v tomto druhu diskurzu je do istej miery späté aj s autorským štýlom. Teda samotným vzťahom autora športového článku so sférou kulinárie/gastronómie. S výnimkou uplatňovania frazeologických jednotiek, ktoré sú v jazyku ustálené a všeobecne uplatňované. Z množstva článkov sme narazili len na jedného autora ktorý je známy tým, že vo svojich článkoch zasvätených športu, častokrát využíva práve tento druh lexiky.

Hypotéza číslo 2 sa nám **potvrdila**. Výrazová funkcia lexikálnych prostriedkov z tematickej skupiny kulinárstva/gastronómie má v niektorých príkladoch **aktualizačný charakter**, kedy sa bežné výrazové prostriedky včleňujú do textu novým spôsobom, čím nadobúdajú nový, prenesený význam. Napríklad v slovnom spojení „*byť hladný po góloch*“, dochádza k prenosu slova „*hladný*“, ktoré sa nám spája s pocitom prázdneho žalúdka, do sféry športu, kde si síce zachováva svoj priamy význam, ale v úplne inom kontexte a v cudzom jazykovom prostredí. Napriek tomu je každému zrozumiteľné, čo tým autor myslel. Zaujímavý je aj prenos vlastností potravinárskych produktov na adresu športovcov: „*спортсмены оказались скоропортящимся продуктом с истекающим сроком годности*“. Čím chcel autor vyjadriť že daný športovci už nie sú tým, čo bývali a čas ich vrcholovej kondície sa kráti.

Nezanedbateľnou bola aj **intenzifikačná výrazová funkcia** lexikálnych prostriedkov, kedy si športoví žurnalisti na opísanie situácie na hracom poli vypomohli práve kulinárskymi metaforami, čím zintenzívnili emocionálny dopad na čitateľa. Po prečítaní vety „*Nemecko urobilo z Brazílie mleté mäso*“, má športový fanúšik lepšiu predstavu o priebehu zápasu a vyvolá to v ňom celkom iné emócie a dojmy, ako keby si prečítal že „*Nemecko porazilo Brazíliu*“. Intenzifikačná výrazová funkcia lexikálnych prostriedkov hrá významnú rolu najmä v názvoch a titulkoch jednotlivých športových článkov. Ich základnou funkciou je nielen informovať o obsahu článku, ale aj zaujať. Časť príkladov uplatňovania kulinárskej lexiky v športovom diskurze našla svoje uplatnenie práve v nich. Ich expresívnosť dokáže pomocou pár slov predostrieť atmosféru zápasu. Titulok „*Мясорубка на поле*“ v dvoch slovách čitateľovi naznačí aký mal zápas priebeh. A na základe toho mu bude alebo nebude venovať ďalšiu pozornosť.

Hypotéza číslo 3 sa nám **potvrdila**. Skúmaním nami uvedených príkladov a ich analýzou sme dospeli k zisteniu, že kulinársky lexikálny a paremiologický fond ruského a slovenského jazyka v športovom diskurze vykazuje radu **favorizovaných jednotiek**. Išlo väčšinou o frazeologizované slovné spojenia, slovesá z prostredia gastronómie alebo o názvy základných potravín každodennej spotreby, ako: maslo, chlieb, ovocie a i. Našli sme aj lexikálne jednotky zo sféry kulinárstva, ktoré sa v športovom diskurze objavovali opakovane v oboch pozorovaných jazykoch, čo môže ilustrovať jazykovú a mentálnu podobnosť kultúr.

V slovenskom jazyku sa opakovali slovné spojenia, ako: *zamiesiť na góly, zamiesť na hetrik; korenie futbalu, šport s dávkou korenia, návrat do tímu okorenil*. Často sa vyskytovali aj zhodné prívlastky: *futbalový odvar, gólové ovocie, futbalový chlebič, trénerský chlieb*.

Pri analýze kulinárskej lexiky zo semaziologického aspektu sme vyčlenili 80 príkladov, ktoré sme rozdelili v zmysle kontextuálne včlenených (a) jednoslovných pomenovaní, (b) nefrazeologizovaných slovných spojení, (c) frazeologizovaných slovných spojení, (d) prísloví a porekadiel. Pri percentuálnom vyhodnotení sme prišli k záveru, že najväčšiu časť príkladov tvorili práve frazeologizované slovné spojenia a to 47,5% v ruskom jazyku a 45% v slovenskom jazyku.

Uplatňovanie kulinárskej lexiky v športovom diskurze sa ukazuje ako značne obohacujúci prvok. Pomocou tohto druhu lexiky autori článkov zaujímavým, niekedy aj vtipným a hlavne zrozumiteľným spôsobom dokážu čitateľovi opísať nielen dianie na športovisku, ale široké spektrum tematických oblastí zo sféry, športu akými sú: pomenovania trofejí, športovísk, podujatí, ich súčastí a vlastností, pomenovania a hodnotenie osôb, účastníkov a ich vlastností, hodnotenie športového výkonu, hodnotenie výsledku športového výkonu, doping a korupciu v športe alebo odmeňovanie v športe.

Na základe našich pozorovaní môžeme vyvodit' ustálené znaky, ktorými sa kulinárske metafory v slovenskom a ruskom jazyku vyznačujú: expresívnosť; hodnotiace stanovisko; prístupnosť; uplatnenie zmyslového poznania. Práve vďaka týmto vlastnostiam sa používanie kulinárskej lexiky vo sfére športu z hľadiska metaforizácie ukazuje ako veľmi potencionálne. Týmito znakmi sa vyznačujú aj dva hlavné žánre v písanom športovom diskurze.

Výsledkom našej práce je fakt, že lexikálne jednotky zo sféry kulinárie/gastronómie sa vo fragmentárnom počte uplatňujú v športovom diskurze, pričom výrazová funkcia lexikálnych prostriedkov z tejto tematickej skupiny je v textoch športovej publicistiky aktualizácia alebo intenzifikačná a že kulinársky lexikálny a paremiologický fond ruského a slovenského jazyka v športovom diskurze vykazuje tzv. favorizované jednotky. Kulinárske metafory sa vyznačujú expresívnosťou, hodnotiacim stanoviskom, svojou prístupnosťou pre široký okruh čitateľov a uplatňovaním zmyslového poznania.

Vo väčšine krajín sveta je jedlo spájané s niečím príjemným, ako je radosť, bohatstvo, blahobyť. Na strane druhej je spájané aj s mnohými negatívnymi pocitmi ako hladomor, vojna alebo potreba prežitia. Táto dvojtvarná povaha jedla z neho robí cenný zdroj ľudskej komunikácie, a teda nekonečný zdroj metaforizácie.

Kulinárska lexika v športovom diskurze nie je veľmi bežná a možno aj preto málo prebádaný jav. No zároveň z pohľadu jazykovedy veľmi zaujímavý. Možno konštatovať že ide istým spôsobom aj o dôkaz prepojenia nášho myslenia s jazykom. Pre výskum tohto jazykového javu budú do budúcnosti potrebné ďalšie analýzy.

LITERATÚRA

- АРТЮНОВА Н. Д. 1990. *Метафора и дискурс. Теория метафоры*. [online]. с. 1–8. [cit. 29.12.2021]. Dostupné na: <<http://www.philology.ru/linguistics1/arutyunova-90.htm>>.
- БОЙЧУК, А. С. 2012. «Пищевые» метафоры как способ характеристики современной действительности. In: Вестник СГУТ и КД, Филология. [online]. [cit. 29.12.2021]. No 1 (19). с. 178–181. Dostupné na: <http://www.vestnik.sutr.ru/journals_n/1332261538.pdf>.
- ВЛАДИМИРОВНА, Т. Р. 2011. *Когнитивный аспект метафор речи В. В. Познера*. In: Электронный научный журнал «Медиаскоп». [online]. [cit. 29.12.2021]. Dostupné na: <<http://mediascope.ru/node/766>>.
- BOČÁK, M. 2008. *Diskurz ako predmet transdisciplinárneho výskumu*. In: D. SLANČOVÁ, M. BOČÁK a I. ŽARNOVSKÁ, eds. 3. študentská vedecká konferencia. [online]. Prešov: Prešovská univerzita, [cit. 10.1.2021]. s. 526–537. Dostupné na: <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Slancova2/pdf_doc/bocak.pdf>.
- BRILLAT-SAVARIN, J. – ANTHELME, J. – GALOVÁ, M. 1987. *Filozofia chuti alebo úvahy o gastronómickom umení*. Bratislava: Tatran. 221 s.
- BUČKOVÁ, Z. – RUSŇÁKOVÁ, L. 2017. *Publicistika v periodickej tlači. Žurnalistické žánre*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie. 268 s. ISBN 978-80-8105-903-2.
- ČERMÁK, F. 2011. *Jazyk a jazykověda, přehled a slovníky*. Praha: Univerzita Karlova – Karolinum. 380 s. ISBN 978-80-246-1946-0.
- DOLNÍK, J. 1993. *Konfrontačný opis lexiky a vyučovanie cudzích jazykov*. In: Dolník, J. – Benkovičová, J. – Jarošová, A.: Porovnávací opis lexikálnej zásoby. Bratislava: Veda. s. 151 – 167. ISBN 80-224-0344-X.
- DOLNÍK, J. 2009. *Všeobecná jazykoveda: opis a vysvetlenie jazyka*. Bratislava: Veda. 376 s. ISBN 978-80-224-1078-6.
- DUBELOVÁ, I. 2013. *K otázke definície pojmu politický diskurz*. [online]. Bratislava: VEDA [cit. 10.1.2021]. s. 45 – 51. Dostupné na: <https://www.juls.savba.sk/ediela/sociolinguistica_slovaca/2013/7/sls7.pdf>. ISBN 978-80-224-1334-3.
- Encyklopédia jazykovedy*. 1993. Ved. red. J. Mistrík. Bratislava: Obzor. 513 s. ISBN 80-215-0250-9.
- GABRÍKOVÁ, A. 2009. *Kultúra a jazyk pohľadom slovenskej lingvistiky*. [online]. Bratislava: Ústav jazykovej a odbornej prípravy Univerzity Komenského, [cit. 29.12.2021]. s. 139–147. Dostupné na: <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak1/subor/13.pdf>>.
- HRDÝ, L. – SOUKUP, V. – VODÁKOVÁ, A. 1993. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 176 s. ISBN 80-901424-1-9.
- ИЩЕНКО, И. Г. – ТРУБИЦИНА, О. Ф. 2019. *Гастрономическая метафора в рекламном тексфературизма*. In: Теоретическая и прикладная лингвистика. [online]. [cit. 29.12.2021]. Вып. 5 (4), с. 75–83. Dostupné na: <<https://lingua.amursu.ru/about-journal/volumes/2019/4/2019-4-08/>>.
- КАПЕЛЮЩИК, Е. В. 2011. *Кулинарные образы, характеризующие мир человека*. In: Молодой учёный, том I. [online]. [cit. 29.12.2021]. No. 2 (25). 240 с. Dostupné na <internet: <https://moluch.ru/archive/25/>>. ISSN 2072-0297.
- KMEŤOVÁ, L. 2017. *Kultúrne pozadie slovenskej kulinárskej lexiky*. [online]. Ružomberok: Bakalárska diplomová práca. [cit. 2021.12.26.]. 50 s. Dostupné na: <<http://opac.crzp.sk/?fn=docviewChild0000E801>>.
- KOMPASOVÁ, K. 2021. *Gastronómia v kontexte vývoja, vplyvov a trendov: vysokoškolská učebnica*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa. 136 s. ISBN 978-80-558-1695-1.

- КРАЮХИН, Д. А. 2017. *Особенности спортивного дискурса*. Выпускная квалификационная работа ЮУрГУ. In: Челябинск, «Южно-Уральский государственный университет» Институт лингвистики и международных коммуникаций Кафедра лингвистики и перевода. [online]. [cit. 10.1.2021]. 50 с. Dostupná na: <https://dspace.susu.ru/xmlui/bitstream/handle/0001.74/16824/2017_437_krayukhinda.pdf?sequence=1>.
- Krátky slovník slovenského jazyka*. 2020. Ved. red. J. Kačala. Piate, doplnené a upravené vydanie. Martin: Matica slovenská. 960 s. ISBN 978-80-8128-261-4.
- KŘÍŽEK, F. – NEUFUS, J. 2014. *Moderní hotelový management*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-4835-1.
- LAKOFF, G. – JOHNSON, M. 2008. *Metaphors We Live by*. [online]. Chicago: University of Chicago Press. [cit. 29.12.2021]. 242 s. Dostupné na: <<https://www.scribd.com/read/402493027/Metaphors-We-Live-By>>. ISBN 978-0-226-47099-3.
- Лингвистический энциклопедический словарь*. 1990. Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Советская энциклопедия. [online]. [cit. 10.1.2021]. 709 с. Dostupné na: <<http://tapemark.narod.ru/les/>>.
- МАКСИМОВА, Т. В. 2013. *Гастрономическая метафора в разных типах дискурса*. [online], [cit. 29.12.2021]. с. 176 – 180. Dostupné na: <<https://cyberleninka.ru/article/n/gastronomicheskaya-metafora-v-raznyh-tipah-diskursa/viewer>>.
- MAZUCHOVÁ, E. – KORBELOVÁ, J. 2020. *Gastronómia, Europicavarietas*. Nitra: Univerzity Konštantína Filozofa. 105 s. ISBN 978-80-558-1545-9.
- MERGEŠ, J. 2013. *Komunikačno-lingvistická analýza prezentácie futbalu v televíznom prostredí (Komentár v priamych televíznych prenosoch)*. Dizertačná práca. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, Katedra komunikačných a mediálnych štúdií. 128 s.
- MERGEŠ, J. 2017. *Jazyk mediálneho športu ako odraz jeho vlastností*. In: Jazyk a kultúra: internetový časopis Lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. [online]. [cit. 10.1.2021]. roč. 8, č. 31-32, s. 101. Dostupné na: <https://www.ff.unipo.sk/jak/eng/cislo31-32_e.html>. ISSN 1338-1148.
- MISLOVIČOVÁ, S. 1993. *Osobitosti jazyka športových redaktorov*. In: M. Nábělková – P. Odaloš (eds.): *Varia*. 2. Bratislava, Banská Bystrica: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, s. 96 – 103.
- MISTRÍK, J. 1985. *Štylistika*. Bratislava: SPN. 582 s.
- OLOŠTIAK, M. 2011. *Aspekty teórie lexikálnej motivácie*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. 339 s. ISBN 978-80-555-0334-9.
- ORGOŇOVÁ, O. – BOHUNICKÁ, A. 2011. *Lexikológia slovenčiny. Učebné texty a cvičenia*. Bratislava: Univerzita Komenského. 241 s. ISBN 978-80-8127-030-7.
- PALEŇČIKOVÁ, Z. 2005. *Využitie tradičnej stravy v ponuke slovenských múzeí ľudovej architektúry v prírode*. In: *Kultúra priestor interdisciplinárneho myslenia*: 4. Zborník z medzinárodného vedeckého sympózia. Nitra: Univerzity Konštantína Filozofa s. 432 – 437. ISBN 80-8050-834-8.
- SHAMSUDDIN, K. – KAMARUDDIN, F. 2008. „Canaries versus roaring lions”: *Language and football in Malaysian newspaper reporting*. In: E. Lavric – G. Pisek – A. Skinner – W. Stadler (eds.): *The linguistics of football*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, s. 171–178.
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. 2018. *Športová lingvistika – vymedzenie interdisciplinárneho výskumu*. In: SLAVICA SLOVACA. [online]. [cit. 10.1.2021]. ročník 53, číslo 3 – 4 Dostupné na:

- <http://www.slavu.sav.sk/casopisy/slavica/2018_1/posekana%20slavika/Slančová.pdf>. ISSN 0037-6787.
- SLANČOVÁ, D. 1996. *Praktická štylistika*. Prešov: Slovacontact 108 s. ISBN 80-901417-9-X.
- SLANČOVÁ, D. 2016. *Športová lingvistika a jazyk mediálneho športu*. In: *Médiá a text 6. Zborník príspevkov: I. časť*. [online]. [cit. 10.1.2021]. Dostupné na: <<https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Peknusiakova2/subor/9788055518282.pdf>>. ISBN 978-80-555-1828-2.
- Словарь медицинских терминов*. 2022. In: *Classes.RU*. [online]. [cit. 29.12.2021]. Dostupné na: <<https://classes.ru>>.
- Словарь современной лексики*. 2008 – 2022. In: «Словоново». [online]. [cit. 29.12.2021]. Dostupné na: <<https://www.slovonovo.ru>>.
- Slovenský národný korpus*. Verzia prim-9.0-public-sane. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 20018. Dostupný na: <http://korpus.juls.savba.sk>.
- Slovník súčasného slovenského jazyka*. 2006. A – G. [1. zv.]. K. Buzássyová – A. Jarošová (eds.). Bratislava: Veda. 1134 s. ISBN 80-224-0932-4.
- Slovník súčasného slovenského jazyka*. 2011. H – L. [2. zv.]. K. Buzássyová – A. Jarošová (eds.). Bratislava: Veda. 1088 s. ISBN 978-80-224-1172-1.
- Slovník súčasného slovenského jazyka*. 2015. M – N. [3. zv.]. A. Jarošová (ed.). Bratislava: Veda. 1104 s. ISBN 978-80-224-1485-2.
- Slovník cudzích slov*. 2022. Ringier Axel Springer SK, a.s. [online]. [cit. 29.12.2021]. Dostupné na: <<https://slovník.aktuality.sk/preklad/taliansko-slovensky/?q=capellini>>.
- СВЕТОНОСОВА, Т. А. 2007. *Когнитивная лингвистика и лингвокультурология: черты и различия, Филологические науки в МГИМО: сборник науч. трудов*. [online]. Rusko: МГИМО Университет. [cit. 29.12.2021]. 4 с. Dostupné na: <<https://mgimo.ru/files/30737/30737.pdf>>.
- Толковый словарь русского языка*. С включением сведений о происхождении слов. 2008. Отв. ред. Н. Ю. Шведова. Москва: Издательский центр «Азбуковник». 1175 с. ISBN 978-5-91172-015-5.
- ШХУМИШХОВА, А. Р. 2011. *Стилистические функции кулинарных метафор в спортивном дискурсе*. In: *Вестник Адыгейского университета. Сер. Филология и искусствоведение*. [online]. [cit. 29.12.2021]. Вып. 1, с. 176–180. Dostupné na: <<https://cyberleninka.ru/article/n/stilisticheskie-funktsii-kulinaryh-metafor-v-sportivnom-diskurse/viewer>>.
- VANĀKOVÁ, I. 2005. *Co na srdci to na jazyku, kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Praha: Univerzita Karlova – Karolium, 343 s. ISBN 80-246-0919-3.
- Velký lékařský slovník*. 1998 – 2022. Maxdorf. [online]. [cit. 29.12.2021]. Dostupné na: <<https://lekarske.slovníky.cz>>.
- ЗИЛЬБЕРТ, А. Б. 2001. *Спортивный дискурс: базовые понятия и категории; исследовательские задачи*. In: *Москва, исследовательские задачи // Язык. Сознание. Коммуникация*. [online]. [cit. 10.1.2021]. Вып. 17. Dostupné na: <https://www.philol.msu.ru/~slavphil/books/jsk_17_07zilbert.pdf>.
- ЗИЛЬБЕРТ, А. Б. 2001. *Спортивный дискурс: точки пересечения с другими дискурсами (проблемы интерпретации)*. In: *Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. М.: МАКС Пресс*. [online]. [cit. 10.1.2021]. Вып. 19. 164 с. Dostupné na: <https://www.philol.msu.ru/~slavphil/books/jsk_19_09zilbert.pdf>.
- ZRUBÁK, A. – LABUDO VÁ, J. 1998. *Športová kinantropológia. Športová edukológia. Športová humanistika*. Bratislava: PETER Mačura – PEEM. 126 s. ISBN 80-88901-20-0.
- ZRUBÁK, A. – LABUDO VÁ, J. a kol. 1998. *Vedy o športe, športová kinantropológia, športová edukológia, športová humanistika*. Bratislava: FTVŠ UK, SZTKŠ. 126 s. ISBN 80-88901-20-0.

Študentská vedecká odborná činnosť (ŠVOČ)

ŠVOČ ponúka študentom vysokých škôl možnosť vypracovať odborné práce na témy súvisiace s oblasťou štúdia. Práca bola zaradená medzi víťazné a najlepšie práce v jednotlivých sekciách súťaže Študentská vedecká odborná a umelecká činnosť (ŠVOUČ) za rok 2022 na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Všetky ocenené a publikované práce v časopise Prohuman za rok 2022 nájdete tu: <https://www.prohuman.sk/category/typ-prispevku/the-best-of-svoc-2022>

Kontaktné informácie

UNIVERZITA
KONŠTANTÍNA
FILOZOFA **FILOZOFICKÁ**
V NITRE **FAKULTA**

Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Štefánikova 67, 949 01 Nitra
<https://www.ff.ukf.sk>

